

Молодіжний економічний вісник ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Журнал

№ 4
спецвипуск
грудень 2025

***VI Всеукраїнська науково-практична конференція докторантів,
молодих учених та студентів «Розвиток європейського простору очима молоді:
економічні, соціальні та правові аспекти»***

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

**Молодіжний економічний вісник
ХНЕУ ім. С. Кузнеця**

№ 4
спецвипуск
грудень 2025
Журнал

**VI Всеукраїнська науково-практична конференція докторантів,
молодих учених та студентів «Розвиток європейського простору очима молоді:
економічні, соціальні та правові аспекти»**

Виходить щоквартально

**Засновник – ХНЕУ ім. С. Кузнеця.
Видавець – ФОП Стожук А. П.**

**Затверджено на засіданні
вченої ради університету
Протокол № 10 від 23.12.2025 р.**

**Ідентифікатор медіа: R30-02756
(рішення Національної ради України
з питань телебачення і радіомовлення
№ 685, протокол № 9 від 7 березня 2024 року).**

Періодичність – щоквартально.
Мова видання – українська, англійська, французька, німецька.

Засновано в січні 2015 року згідно з рішенням вченої ради.

Редакційна колегія

Пилипенко А. А. – докт. екон. наук, професор ХНЕУ імені Семена Кузнеця (головний редактор)

Бриль М. С. – канд. екон. наук, доцент ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Малярець Л. М. – докт. екон. наук, професор ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Власенко Т. А. – докт. екон. наук, професор ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Назарова Г. В. – докт. екон. наук, професор ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Вовк В. А. – канд. екон. наук, доцент ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Пушкар О. І. – докт. екон. наук, професор ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Гриневич Л. В. – докт. екон. наук, професор ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Тищенко В. Ф. – докт. екон. наук, професор ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Журавльова І. В. – докт. екон. наук, професор ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Чернишов В. В. – канд. екон. наук, доцент ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Яценко Р. М. – канд. екон. наук, доцент ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Ястремська О. М. – докт. екон. наук, професор ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Поштова адреса засновника:

61165, Україна, м. Харків, пр. Науки, 9а, **Харківський національний економічний університет
імені Семена Кузнеця**

Конт. телефон: (057)702-03-04

Відповідальність за достовірність фактів, дат, назв, імен, прізвищ, цифрових даних, які наводяться, несуть автори статей.

Рішення про розміщення статті приймає редакційна колегія. У текст статті без узгодження з автором можуть бути внесені редакційні виправлення або скорочення.

Редакція залишає за собою право їх опублікування у вигляді коротких повідомлень і рефератів.

У разі копіювання чи передрукування матеріалів посилання на електронний журнал обов'язкове.

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єктів видавничої справи ДК № 4853 від 20.02.2015 р.

© Харківський національний економічний
університет імені Семена Кузнеця, 2025

ОСОБЛИВОСТІ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВА

УДК 336.662

Хижняк М. Ю.

Здобувач вищої освіти
першого (бакалаврського) рівня IV курсу
ННІ економіки і права ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. У цій статті обговорюються ключові аспекти економічного аналізу, який має на меті оцінити ефективність використання основних засобів підприємства. Висвітлено вивчення ключових показників, таких як фондовіддача, фондомісткість, коефіцієнти оновлення, вибуття, зносу, а також коефіцієнт використання потужностей. У роботі розглянуто методичні підходи до факторного аналізу змін цих показників. Значну увагу приділено впливу амортизаційної політики, процесів модернізації, а також запропоновано практичні аналітичні підходи для підвищення результативності використання основних фондів.

Ключові слова: фондовіддача, основні засоби, рентабельність, коефіцієнт зносу.

Annotation. This article examines the peculiarities of economic analysis of the efficiency of fixed asset utilisation in enterprises. It highlights the study of key indicators such as return on assets, capital intensity, renewal, disposal and depreciation ratios, as well as the capacity utilisation ratio. The paper examines methodological approaches to factor analysis of changes in these indicators. Considerable attention is paid to the impact of depreciation policy and modernisation processes, and practical analytical approaches are proposed to improve the efficiency of fixed asset utilisation.

Keywords: return on assets, fixed assets, profitability, depreciation ratio.

Постановка проблеми. Основні засоби як ключовий ресурс емітента корпоративних прав складають його виробничий потенціал і впливають на довгострокову конкурентоспроможність. Ефективність і стан використання цих активів мають прямий вплив на фінансові результати й ринкові позиції підприємства. Неоптимальне управління основними засобами спричиняє збільшення витрат, зниження рентабельності та гальмування інноваційних процесів. Сучасні виклики, зокрема технологічне старіння, моральний знос, низька інвестиційна активність, недосконалість амортизаційної політики та обмеженість ресурсів для оновлення, лише загострюють цю проблему.

Традиційні підходи до економічного аналізу, що базуються переважно на даних річної фінансової звітності, не враховують повною мірою специфіку основних засобів. В умовах стрімких технологічних змін стає критично важливим переглядати класичні аналітичні методи, приділяючи більше уваги факторному, оперативному та техніко-економічному аналізу. Це дозволяє точніше виявити резерви для підвищення ефективності використання основних засобів і обґрунтовано визначити шляхи їхнього відтворення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання сутності, оцінки та ефективності використання основних засобів є ключовими напрямками досліджень для багатьох українських учених. Важливий внесок у розробку теоретичних і методичних підходів зробили такі дослідники, як Кончаковський Є. О., Дорогань-Писаренко Л. О., Білик М. Д., Задніпряння Т. С., Костирко Р. О., Коробова М. Я., Мулик Т. О., Павловська О. В., Поддєрьогін А. М., Савицька Г. В., Терещенко О. О., Мних Є. В., Чайка Т. Ю., Ткаченко А. М., Швиданенко Г. О. та інші. У їхніх роботах розглянуто теоретичні основи формування і відновлення основних засобів, запропоновано методичні підходи до оцінки їхнього технічного стану, проведено аналіз показників фондовіддачі, рентабельності, амортизаційної політики та досліджено вплив основних фондів на ефективність діяльності підприємств. Проте, незважаючи на вагомі здобутки, окремі аспекти цієї проблематики досі недостатньо

вивчені. Особливо актуальним залишається подальше дослідження питань, що стосуються багатофакторного аналізу рентабельності основних засобів, а також впливу різних чинників на ефективність їх використання.

Метою статті є дослідження методико-аналітичного підходу для оцінювання ефективності користування основними засобами підприємства, а також розробка практичних рекомендацій для покращення результативності їх експлуатації в умовах сучасного управління, процесів цифровізації та обмежених інвестиційних ресурсів.

Викладення основного завдання дослідження. Згідно з НП(С)БО 7 «Основні засоби» основні засоби – «матеріальні ресурси, що перебувають у розпорядженні підприємства з метою їх використання у виробничому процесі, постачанні продукції, виконанні робіт чи наданні послуг, здійсненні адміністративних та соціально-культурних функцій або передачі в оренду іншим особам, і строк корисної експлуатації яких перевищує один рік (або операційний цикл, якщо його тривалість більша за рік)» [1]. Вони відзначаються довгим життєвим циклом, високим рівнем матеріальної та функціональної складності, а також схильністю до фізичного й морального зносу. Мулик Т. О. звертає увагу, що «аналіз основних засобів зазвичай починається з оцінки їх достатності та відповідності потребам підприємства. Визначають, чи здатні вони ефективно підтримувати виробничі процеси та управлінські завдання, оцінюють їхню кількість, вивчають динаміку, структуру, технічний стан, а також аналізують рівень ефективного або неефективного використання» [2]. На основі цього формується база для розрахунку ключових показників ефективності.

Фондовіддача слугує кількісним відображенням ефективності капіталовкладень в основні засоби, наочно показуючи, скільки доходу від реалізації приносить кожна гривня, вкладена в ці активи. Розраховується цей показник відношенням вартості випущеної продукції (або виручки від продажів) до середньорічної вартості основних засобів.

На думку Т. Ю. Чайки, фондовіддача є основним індикатором, який характеризує оборотність основного (фіксованого) капіталу. Її показники свідчать про рівень ділової активності підприємства та активно застосовуються для прийняття управлінських рішень менеджерами, інвесторами, кредиторами й іншими зацікавленими сторонами [3].

«...Зворотним показником фондовіддачі виступає фондомісткість. Цей показник відображає економічну характеристику, яка демонструє, скільки основних засобів було залучено для виготовлення однієї гривні продукції» [4, с. 103]. Невисока фондомісткість свідчить про раціональне та результативне застосування основних виробничих засобів. Такий результат досягається завдяки впровадженню сучасних технологій, раціональній організації виробничих процесів і високому професійному рівню персоналу.

Рентабельність основних засобів (РОЗ) є показником, який характеризує ефективність використання інвестицій у матеріальні активи. Вона демонструє, наскільки успішно підприємство отримує прибуток від вкладень у основні засоби. Обчислюється рентабельність основних засобів як співвідношення чистого фінансового результату (прибутку або збитку) до середньої вартості основних засобів протягом року:

Коефіцієнт зносу характеризує частку зношених основних засобів у загальній їх вартості.

$$K_3 = \frac{Z_o}{\overline{ЗВ}_{оз}}$$

де Z_o – сума зносу основних засобів, тис. грн;

$\overline{ЗВ}_{оз}$ – середньорічна залишкова вартість основних засобів, тис. грн.

Зворотним показником коефіцієнту зносу є коефіцієнт придатності. Він показує, яка частка основних засобів придатна для експлуатації та не зношена, тобто чим вищий коефіцієнт, тим кращий технічний стан основних засобів.

$$K_{п} = 1 - K_3$$

Дослідження ефективності використання основних засобів має особливості, які вимагають застосування факторного та оперативного аналізу для точної ідентифікації резервів.

Для виявлення причин зміни фондівіддачі використовується факторна модель, яка розкладає загальну зміну на вплив екстенсивних (кількість та час використання) та інтенсивних (продуктивність) чинників. Це є критичною особливістю аналізу ОЗ.

$$\Phi_v = \frac{K_o}{3B_{oz}} \times \frac{B_r}{K_o} \times \frac{B_{II}}{B_r},$$

де K_o – кількість обладнання, шт.;

B_r – відпрацьовано годин, год;

B_{II} – випуск продукції, тис. грн.

У багатфакторній моделі, що описує прибутковість активів, першим важливим елементом (технічним аспектом) є показник, що відображає співвідношення кількості фізичного обладнання до його грошової оцінки. Цей показник є допоміжним і використовується для подальших розрахунків. Другий елемент – екстенсивний фактор – характеризує середній час експлуатації одиниці обладнання протягом певного періоду. Цей фактор безпосередньо залежить від інтенсивності використання обладнання та часу його простою. Третій елемент – інтенсивний фактор – показує продуктивність обладнання, тобто обсяг виробленої продукції у вартісному вираженні за годину роботи. Він відображає ефективність застосовуваних технологій та управління.

Застосування методів аналізу, таких як метод ланцюгових підстановок або інтегральний метод, дозволяє визначити кількісний вплив кожного з цих факторів, що дає можливість розробляти цілеспрямовані управлінські рішення.

Оперативний аналіз є другою важливою особливістю, оскільки він дозволяє швидко виявляти відхилення, які не видно у річній звітності. У ході оперативного аналізу проводиться оцінка результативності застосування виробничих можливостей, при цьому коефіцієнт використання потужності виступає важливим індикатором. Він відображає міру ефективності експлуатації доступного обладнання.

$$K_{вп} = \frac{\Phi_{об}}{\Pi_{II}},$$

де $\Phi_{об}$ – фактичний обсяг виробництва, тис. грн;

Π_{II} – проектна потужність.

Цей показник відображає рівень використання обладнання і є важливим для визначення можливостей збільшення обсягів виробництва без додаткових інвестицій.

Висновки. За результатом проведеного дослідження можна сформулювати такі висновки:

1. Ефективне застосування основних засобів є важливим елементом, що безпосередньо впливає на фінансову стабільність та конкурентоспроможність будь-якої компанії. Для повної оцінки цього впливу необхідно проводити детальний аналіз, що враховує багато економічних і технічних факторів, що дозволяє не тільки констатувати факт, але й виявити реальні шляхи для поліпшення результатів використання цих активів. Важливу роль у цьому аналізі відіграють кількісні показники, які дають можливість об'єктивно оцінити стан і результативність фондів. До таких показників належать рентабельність, фондівіддача, фондомісткість, а також коефіцієнти зносу та придатності.

2. На основі результатів цього комплексного аналізу, що охоплює як фінансові, так і технічні аспекти, розробляються обґрунтовані рекомендації. Ці рекомендації, спрямовані на оновлення, заміну та покращення основних фондів, сприяють оптимізації інвестицій, підвищенню продуктивності праці та, як наслідок, збільшенню прибутковості компанії.

Науковий керівник – канд. екон. наук, професор Азаренков Г. Ф.

Література: 1. Про затвердження Національного положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби»: Наказ Міністерства фінансів України від 27.04.2000 р. № 92. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00#Text>. 2. Мулик Т. О. Аналіз основних засобів підприємства: методичні та практичні аспекти. *Інфра-*

структура ринку. 2020. Вип. 46. С. 113–122. **3.** Чайка Т. Ю., Лошакова С. Є., Калашнік О. Ю. Розрахунок фондової віддачі за фінансовою звітністю НП(С)БО України та сучасні тенденції її оцінки і аналізу. *Ефективна економіка*. 2018. № 5. **4.** Дорогань Л. О., Кончаковський Є. О., Живогляд Ю. А. Оцінка ефективності використання основних засобів в аграрному секторі. *Наукові праці Полтавської державної аграрної академії. Серія : Економічні науки*. 2012. Вип. 4. Т. 1. С. 101–105. **5.** Луцька Н., Цюцяк І., Цюцяк А. Сутність основних засобів та аналіз ефективності їх використання в умовах цифрової трансформації. *Галицький економічний вісник*. 2024. С. 71–80.

Стаття надійшла до редакції 01.12.2025 р.

ОСНОВНІ КЛАСИФІКАЦІЙНІ ОЗНАКИ СУЧАСНИХ ПІДХОДІВ ДО УПРАВЛІННЯ БІЗНЕС-ПРОЦЕСАМИ БАНКУ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

УДК 336.71:005.21:330.341.1

Ходарев Я. М.

Здобувач вищої освіти
третього (освітньо-наукового) рівня 2-го року навчання
ННІ інформаційних технологій ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. Виокремлено основні класифікаційні ознаки сучасних підходів до управління бізнес-процесами банку в умовах невизначеності. В умовах зростаючої динаміки економічних процесів традиційні підходи до управління бізнес-процесами банків втрачають ефективність, що зумовлює потребу у впровадженні нових інструментів і методів управління.

Ключові слова: бізнес-процеси банку, невизначеність, економічний розвиток, сучасний інструментарій, процесне управління.

Annotation. The main classification features of modern approaches to managing bank business processes in conditions of uncertainty are identified. In conditions of increasing dynamics of economic processes, traditional approaches to managing bank business processes are losing their effectiveness, which necessitates the introduction of new management tools and methods.

Keywords: bank business processes, uncertainty, economic development, modern tools, process management.

Викладення основного матеріалу. Оптимізація бізнес-процесів є важливим етапом у підвищенні ефективності роботи будь-якої організації для забезпечення її економічного розвитку. Вона спрямована на усунення зайвих витрат, зниження ризиків, підвищення продуктивності та покращення якості кінцевого продукту або послуги. Традиційні методи оптимізації базуються на системному аналізі, регулюванні ресурсів і структурній перебудові процесів. Вони містять кілька ключових етапів, кожен із яких має свої особливості та методи реалізації, а саме: аналіз, генерація цілей оптимізації, розробка плану змін, впровадження змін та оцінювання ефективності [1].